

De partijprogramma's en passend onderwijs

Door adviseur Bé Keizer

Een van de belangrijkste en ingrijpendste maatregelen voor het onderwijs betreft de nieuwe aanpak van passend onderwijs. Daarover heeft de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs in februari jongstleden uitvoerig gesproken. Met uitzondering van de SP gaf de Kamer groen licht om door te gaan met de verdere uitwerking van de voornemens in de brief van 2 november 2009 van de betrokken bewindslieden.

Het is daarom interessant om na te gaan welke opvattingen de politieke partijen in hun verkiezingsprogramma's hebben opgenomen over het beleid ten aanzien van passend onderwijs. Daarbij mag er vanuit worden gegaan dat als er niets over passend onderwijs of over speciaal onderwijs is opgenomen, de lijn zoals die in februari kenbaar is gemaakt, nog steeds geldt. Die lijn houdt dan dus ook in dat het totaal beschikbare budget zoals dat is afgesproken, ook in de meerjarenraming van toepassing is. Dat beschikbare budget is al gemaximaliseerd op basis van het niveau van bekostiging van het schooljaar 2009-2010 en omvat daarmee dus ook de doorvoering van de bezuinigingen per 1 augustus 2010 op de omvang van de rugzak SBO (structureel 11 miljoen euro) en op de omvang van het budget voor de ambulante begeleiding cluster 3 en 4 (structureel 20 miljoen euro). Door die bezuinigingen komt het uitgavenbudget in het schooljaar 2010-2011 niet uit boven het budget voor 2009-2010.

De meeste partijen melden niets expliciet over passend onderwijs en/of over het (voortgezet) speciaal onderwijs, hierna kortweg aangeduid als zorgonderwijs. Het programma is soms niet altijd even duidelijk. Daarom is het nuttig en nodig de informatie van het Centraal Planbureau (CPB) erbij te pakken. Dan nog ontbreken bij de meeste partijen nieuwe beleidsvoorstellen over zorgonderwijs. Een enkele partij doet dat echter wel. De bijlagen bij het CPB-rapport geven daarvan de volgende samenvatting:

CDA:

Verder bezuinigt het CDA 0,3 mld euro op het budgetteren van het speciaal onderwijs, het niet meer financieren van zittenblijvers die één jaar of meer vertraging oplopen, het samenvoegen van kenniscentra en bedrijfsleven tot een landelijk centrum, het korten op de gewichtenregeling voor leerlingen met een onderwijsachterstand en het verlengen van de aflossingstermijn van de studiefinanciering.

Het partijprogramma van het CDA geeft op dit punt niet meer duidelijkheid:

3.1.7 Kinderen moeten zich op school kunnen ontwikkelen in overeenstemming met hun begaafdheden. In elk kind schuilt talent, ook leerlingen met leer- en gedragsproblemen en jonggehandicapten. Voor deze zorgleerlingen geldt: regulier onderwijs als het kan, speciaal onderwijs als het moet. De indicatiestelling wordt integraal uitgevoerd voor de terreinen onderwijs, zorg, wonen en arbeidsmarkt. Om de groei van het speciaal onderwijs te beheersen wordt de huidige openeindfinanciering in overleg met de sector vervangen door budgetfinanciering.

De bijlage K in het bijlagenrapport geeft echter wel een nadere specificatie en meldt (p. 140) dat de bezuiniging op het budgetteren van het (voortgezet) speciaal onderwijs 123 miljoen betreft.

SP

Daarnaast wil de SP de kwalificatieplicht oprekken tot 23 jaar, krijgen alle mbo'ers een gratis ov-jaarkaart en worden extra middelen ingezet voor het speciaal onderwijs en de aanvullende beurs in het hoger onderwijs. Aan universitair onderzoek geeft de SP meer geld uit via de eerste geldstroom. Deze maatregelen kosten in totaal 0,4 mld euro.

Het partijprogramma meldt over het (voortgezet) speciaal onderwijs:

Voor leerlingen met een stoornis of handicap moet speciaal onderwijs beschikbaar zijn. Geld voor zorgleerlingen wordt besteed aan hun begeleiding. Het zogenaamde 'passend onderwijs' is een bezuiniging en moet daarom van tafel.

Bijlage K geeft de nadere specificatie dat de extra investering in het speciaal onderwijs 50 miljoen euro betreft (p. 140).

VVD

Het budget voor zorgleerlingen wordt geplafonneerd waardoor 0,6 mld euro wordt bespaard.

Het partijprogramma meldt over het speciaal onderwijs:

De VVD heeft oog voor het speciaal onderwijs. De VVD kijkt bij jongeren met een beperking vooral naar wat zij wel kunnen. Wij leggen niet de nadruk op wat zij niet kunnen. Het reguliere onderwijs moet voorwaarden scheppen om leerlingen die onnodig in het speciaal onderwijs terecht zouden komen doeltreffend op te vangen. De VVD wil een betere verdeling van de middelen voor zorgonderwijs in relatie tot het regulier onderwijs. Ieder kind heeft recht op onderwijs dat recht doet aan zijn talenten, en de overheid dient dit te faciliteren. Jongeren uit het speciaal onderwijs verdienen bovendien extra aandacht als het gaat om aansluiting op de arbeidsmarkt, het ontwikkelen van zelfredzaamheid en bij leerlingen met een beperking leerlingenvervoer. Leerlingenvervoer voor kinderen die slechts op geloofsgronden aanspraak maken op bekostigd vervoer van huis naar school moet worden afgeschaft. Geloof is een keuze, een handicap niet.

Bijlage K geeft een nauwkeuriger opgave van de bezuiniging, namelijk dat het gaat om een bezuiniging door Plafonnering budget zorgleerlingen van 565 miljoen euro (p. 142).

Overige partijen

De overige partijen melden soms wel extra investeringen in het onderwijs, maar zijn niet specifiek over het zorgonderwijs. Ook in het rapport van het CPB en de bijlagen daarbij zijn geen nadere specificaties te vinden.

Conclusie

Het voorgaande is duidelijk. Die duidelijkheid is overigens met name te danken aan het rapport van het CPB, waarin de soms heel vage teksten uit de partijprogramma's nader zijn ingevuld.

De meeste partijen gaan voort op de ingeslagen weg van passend onderwijs, zoals dat in de onderwijscommissie is afgesproken. Het totaal beschikbare zorgbudget dat momenteel geraamd wordt op zo'n 2,2 miljard euro blijft dan dus beschikbaar.

De SP blijft bij het standpunt dat het beleid voor passend onderwijs een heilloze weg is en blijft het afwijzen. Daaruit wordt ook de consequentie getrokken dat er dan geld bij moet. Of de 50 miljoen die de SP noemt dan voldoende is, ook op termijn, lijkt niet zeker. Maar in elk geval kunnen de bezuinigingen op de rugzak SBO en de ambulante begeleiding ongedaan worden gemaakt. De kans dat het beleid dat de SP voorstaat werkelijkheid wordt, lijkt onwaarschijnlijk. Op dit punt staat deze partij alleen.

De nadere invulling bij het CDA blijkt te gaan om een bezuiniging van 123 miljoen op het zorgonderwijs. Dat betekent dat binnen het afgesproken budget (dat naar verwachting al in 2011-2012 moet leiden tot aanvullende bezuinigingen) nog eens extra bezuinigd gaat worden. Dat is dan ongeveer het viervoudige van de bezuiniging die per 1 augustus 2010 al wordt doorgevoerd. Maar het betreft 'slechts' eenvijfde van hetgeen de VVD voor ogen staat. Daarom is het zaak die bezuiniging nader onder de loep te nemen.

Achter de tekst van het VVD-partijprogramma gaat een bezuiniging van 565 miljoen schuil, zo blijkt uit de doorrekening van het CPB. Deze 565 miljoen op de beschikbare 2,2 miljard betekent dus dat ruim 25% van het huidige zorgsysteem wordt wegbezuinigd.

Een dergelijke bezuiniging zal een gigantisch effect hebben op het (voortgezet) speciaal onderwijs en alle andere zorgvoorzieningen in het onderwijs. Gegeven het feit dat zo'n 85% van het onderwijsgeld aan personeel wordt besteed, betekent dit dat het effect op de werkgelegenheid in het zorgonderwijs onvoorstelbaar is.

Een berekening leert dat, uitgaande van een gemiddelde personeelslast van rond de 60.000 euro per leerkracht in het (voortgezet) speciaal onderwijs (huidige bekostigingsgegevens 2009-2010), er ruim 8.000 fulltime arbeidsplaatsen in het zorgonderwijs moeten verdwijnen. Uitgaande van het gegeven dat de betrekking in het onderwijs gemiddeld nog geen 0,8 formatieplaats betreft (Kerncijfers OCW, mei 2010), spreken we dus over zeker 10.000 personeelsleden die uit het zorgonderwijs verdwijnen.

Het is onthutsend dat nu pas uit de doorrekening van het CPB blijkt wat de plannen van de VVD met het zorgonderwijs zijn. Die zijn niet alleen voor het zorgonderwijs desastreus, maar voor de gehele onderwijssector

Informatie: Bé Keizer, bkeizer@vosabb.nl